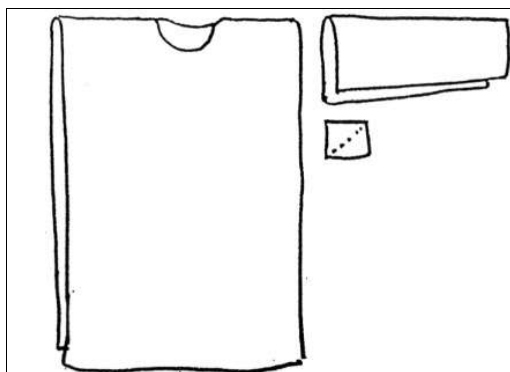

KOSZULE (*camisia*)

MATERIAŁ: płótno lniane lub bawełniane(zaleca się len), może też być jedwab

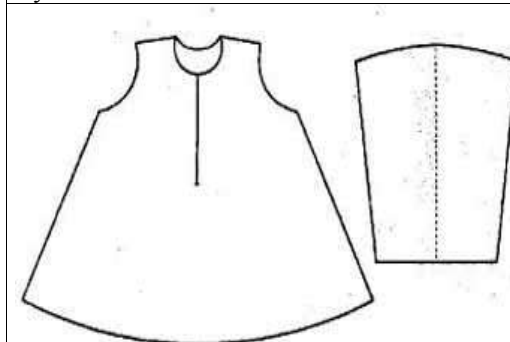
KOLOR: biały

Rys.49

Koszule pełniły funkcję bielizny. Używane na dzień pod dublet spodni, nocą do spania. Męskie koszule sięgały na ogół do połowy uda, były wkładane przez głowę, z rękawami wszywanymi do prostych pach, w bocznych szwach na dole zostawiano rozporki dla wygody ruchów. Występowały dwa zasadnicze fasony koszul, dostosowane do szat wierzchnich, do których były noszone:

- koszula wpuszczana w nogawice, dość obcisła, dopasowana, noszona do krótkich, również dopasowanych szat wierzchnich,
- koszula luźna i dłuższa, noszona do obszernych szat.

Rys.50

Koszule zasadniczo były takie same dla osób z różnych warstw społecznych. Różnicował je materiał - droższy i delikatniejszy dla osób zamożnych, tani dla uboższych. Koszule różniły się od siebie wykończeniem – rodzajem zapięcia, kształtem dekoltu, długością rozporków.

Rys.51

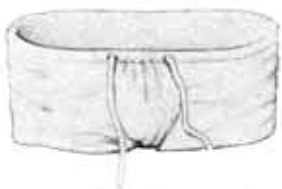
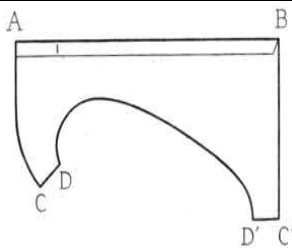
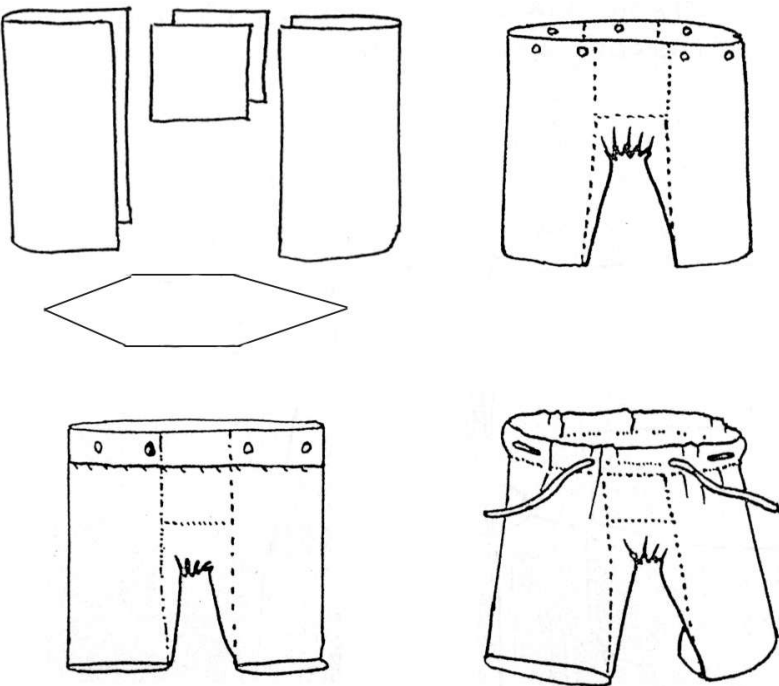

Rys.52

GACIE (*famulares, bracca*)

MATERIAŁ: płótno lniane lub bawełniane(zaleca się len), może też być jedwab

KOLOR: biały

 <p>Rys.53</p>	<p>Podobnie jak w przypadku koszul, występują tutaj dwa fasony:</p> <ul style="list-style-type: none"> a) krótkie i obcisłe, rodzaj krótkich spodenek z rozporkami w nogawkach noszone do krótkich, obcisłych ubrań. b) dłuższe i luźniejsze pod takież szaty. <p>Występowało, podobno, też zjawisko nazywane gacnikiem (<i>lumbale</i>), lub też pasem gacnym. Był to pas spodni noszony (prawdopodobnie) zamiast gaci. Składał się z pasa biodrowego i trochę szerszej, złączonej z nim przepaski.</p>
 <p>Rys.54</p>	 <p>Rys.56</p>
 <p>Rys.55</p>	

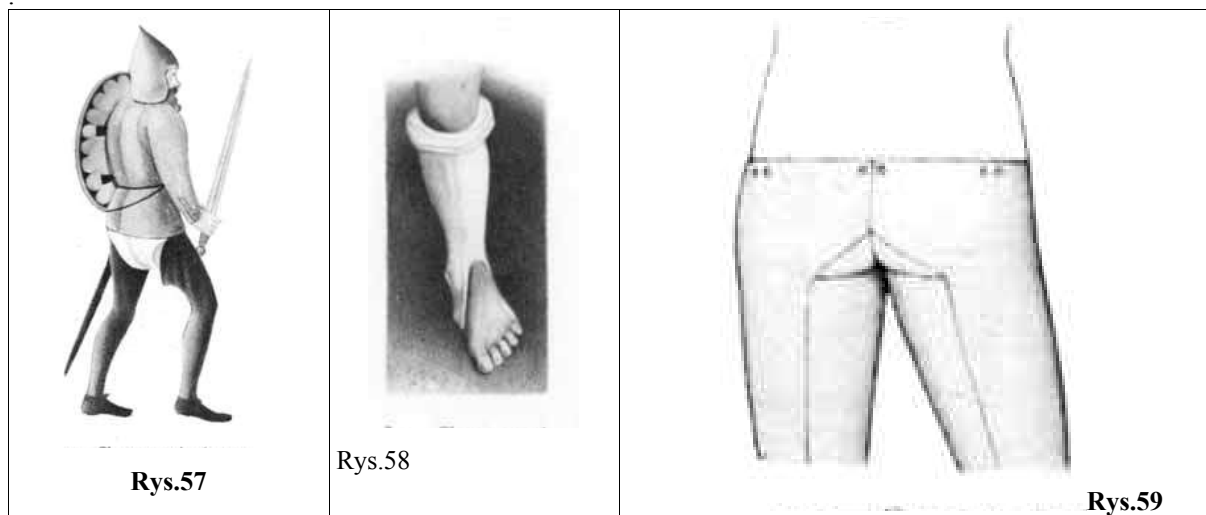
NOGAWICE, NOGAWICO-SPODNIĘ

MATERIAŁ:

szyte z materiału wełnianego, zapewne też z sukna, podszywane płótnem lnianym lub bawełnianym; występowały też nogawice szyte ze skóry (cielęcej, psiej lub owczej – tzw. skórznie) – charakteryzowały się nieco innym krojem, ze względu na specyfikę tworzywa. Mocowano je do dubletu lub pasa nośnego za pomocą pojedynczego wiązania.

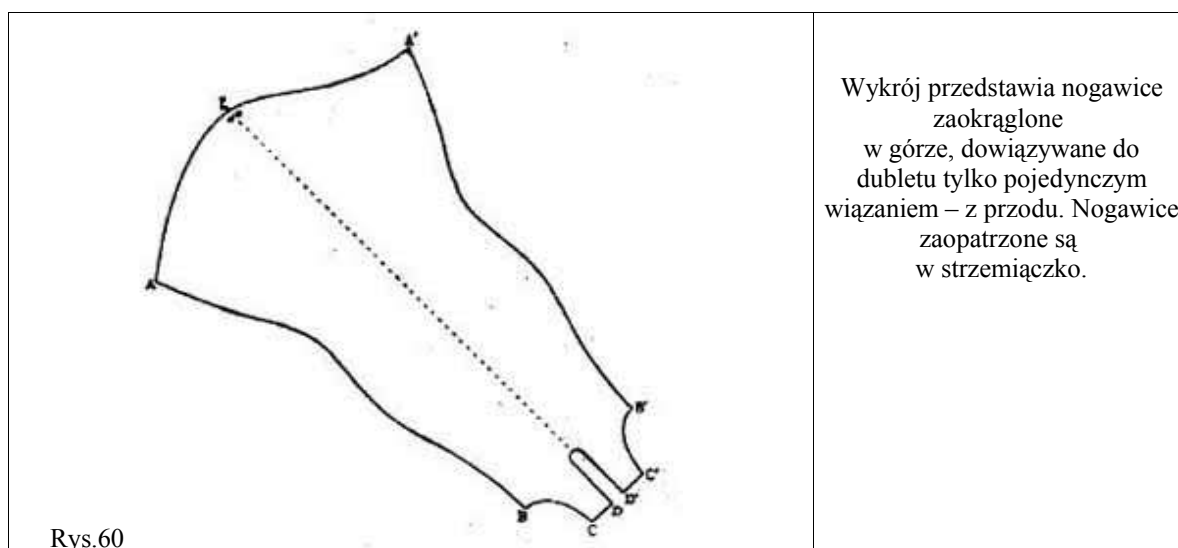
KOLOR:

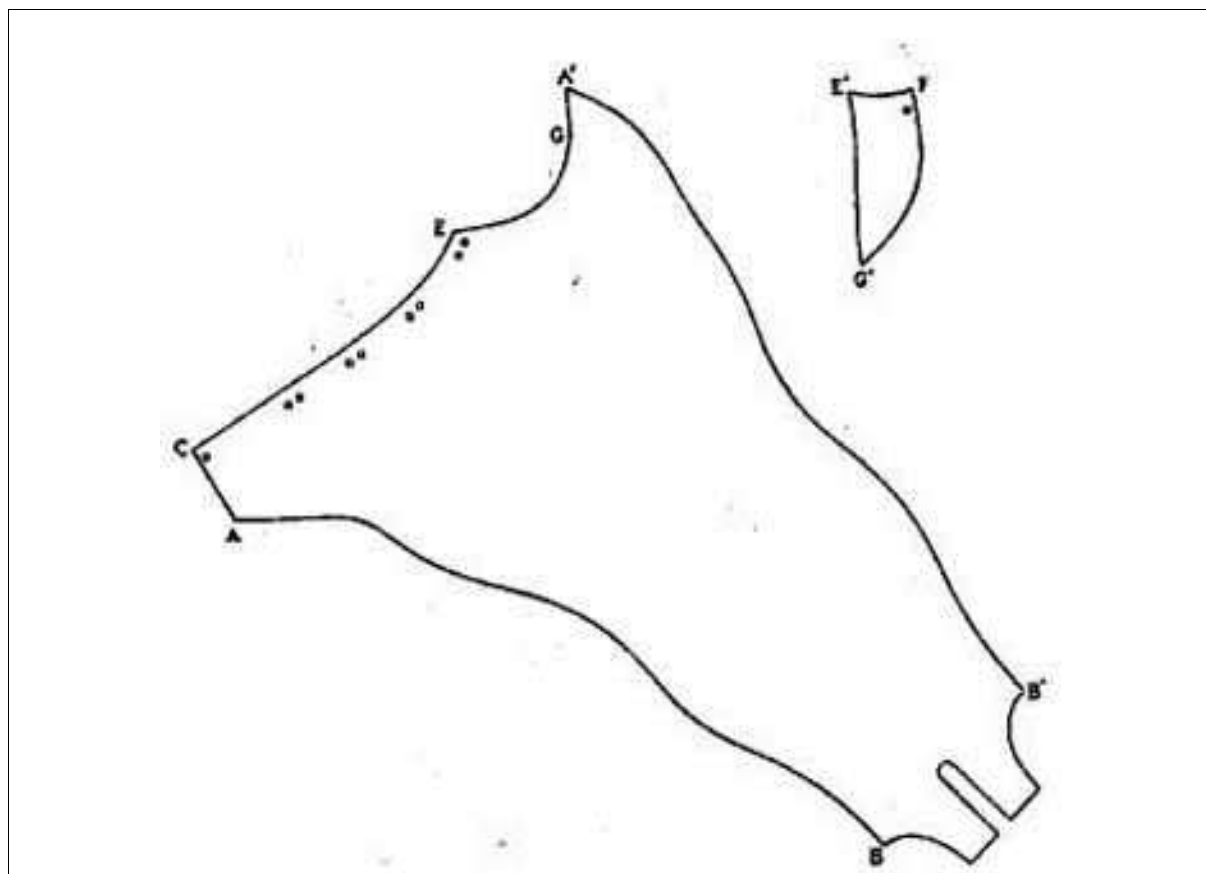
bogata gama kolorystyczna. Warto wspomnieć, że reguła zakonna zabraniała noszenia braciom krzyżackim czarnych nogawic. Trudno powiedzieć dlaczego, być może uważano czarne za bardziej nieskromne. Noszono też nogawice w paski, oraz komponowane z różnych pól barwnych, bądź czasem i haftowane.

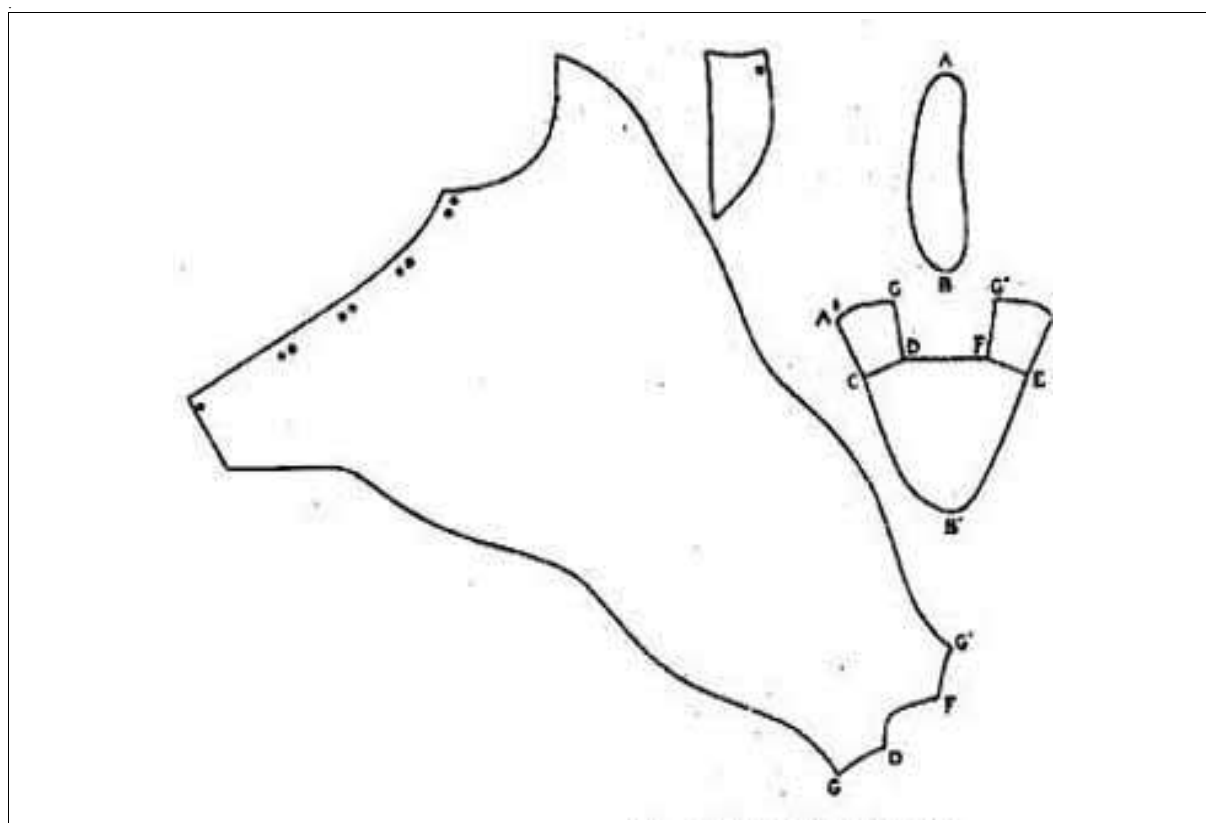
Nogawice – Składają się z dwóch niepołączonych ze sobą nogawek, szytych ze skosu, aby lepiej opinały nogę. Znaną nam postać osiągnęły w XIV w. Dopasowywane do kształtu nogi, z doszywaną stopą, lub tzw. strzemiączkiem. Od strony zewnętrznej dochodziły do bioder, od wewnątrz podkrojone. Zawsze dowiązywane do dubletu (jopuli spodniej).

Nogawico-spodnie – pojawiły się na przełomie 3 i 4 ćwierci XIV w. Były to połączone nogawice z zastosowanym klinem. Zawsze dowiązywane do dubletu (jopuli spodniej). W okolicach roku 1500 stają się właściwie samonośnymi, obcisłymi spodniami i bywają noszone bez dubletu, jednak nie jest to już średniowieczny sposób noszenia i należy już do innej epoki.

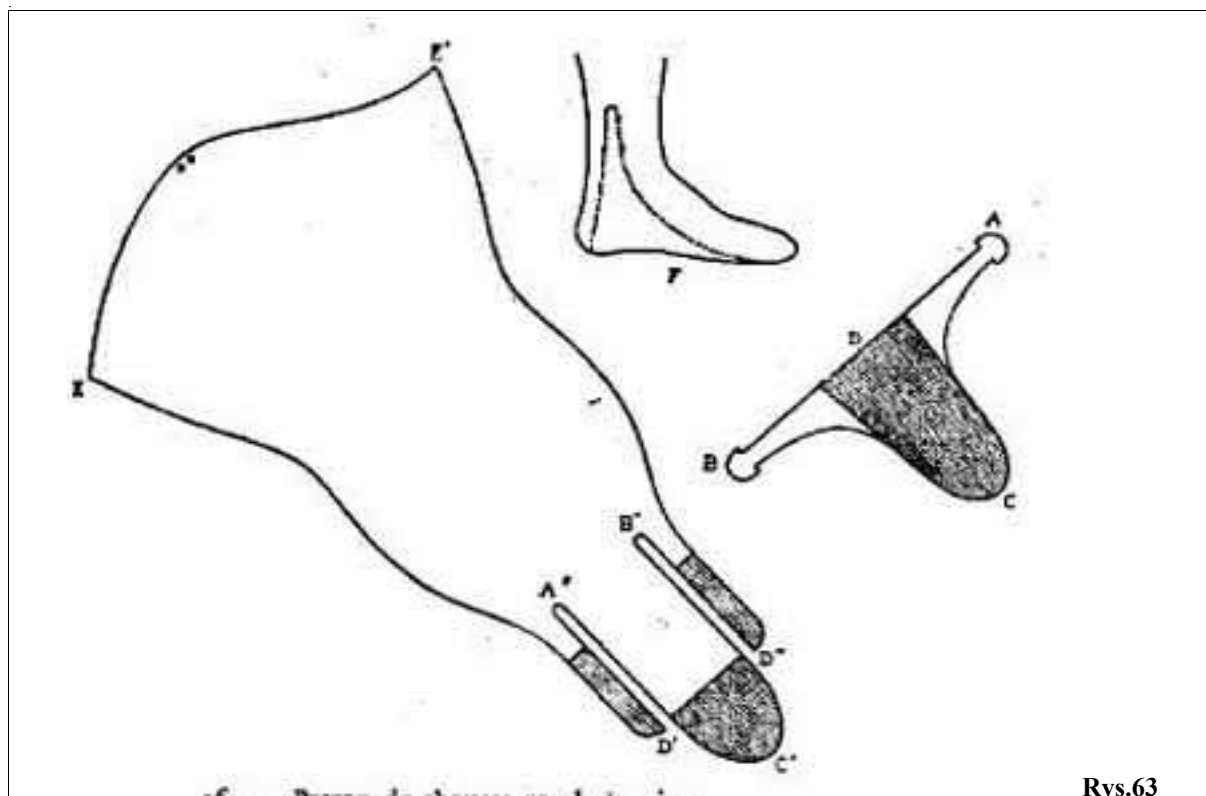

Rys.61 Nogawice z tzw. saczkiem i strzemiączkiem, dowiązywane do dubletu w sumie (obie nogawice) dziesięcioma parami wiązań.

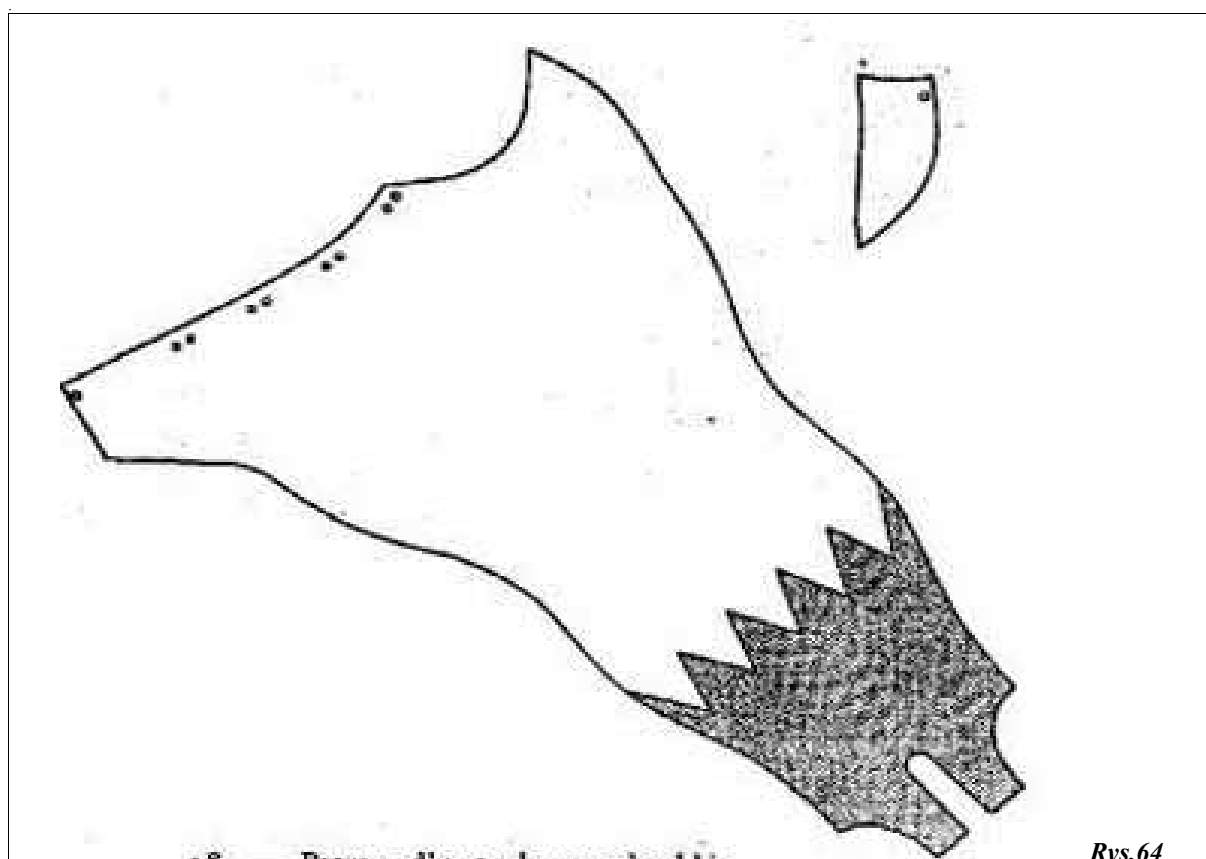

Rys.62 Nogawice z saczkiem i doszywaną stopą. Mocowane do dubletu w sumie (obie nogawice) dziesięcioma parami wiązań.

Rys.63

Nogawice zaokrąglone w górze, z doszywaną stopą. Przywiązane do dubletu pojedynczym wiązaniem z przodu.

Rys.64

Nogawice z saczkiem i strzemiączkiem. Mocowane do dubletu w sumie (obie nogawice) dziesięcioma parami wiązań. Na rysunku widać sposób wycięcia podszewki.

DOUBLET (JOPULA SPODNIA)

W literaturze dotyczącej ubioru historycznego z interesującego nas przedziału czasowego można spotkać różne nazewnictwo, opisujące bardzo podobne części garderoby, tak też w naszej opinii dzieje się w wypadku doubletu. Możemy natrafić na nazwę *jopula* (spodnia) – jest to polska nazwa tego stroju. W terminologii francuskiej pojawia się nazwa - *doublet*, którą przyjęliśmy do określenia tego typu stroju, stosując często pisownię fonetyczną – dublet. Inne określenie, które możemy napotkać to, *pourpoint* (w tłumaczeniu na język polski - kaftan), zaś w literaturze niemieckiej ten sam ubiór określa się jako *Schappe* lub *Joppe*.

MATERIAŁ: płótno lniane, lub bawełniane, lekkie tkaniny wełniane. Podszewka z tych samych materiałów.

KOLOR: kolory z epoki

Rys. 65

4. — Pourpoint (vers 1440)

Rys. 67

Rys. 66

Spodni ubiór, noszony pod wierzchnimi ubiorami, a na koszuli. Doublet noszony na koszuli, ale bez szaty wierzchniej służył jako ubiór domowy, obozowy lub roboczy, do ciężkiej pracy fizycznej. Doublet był sznurowany na całej długości za pomocą troczków, lub zapinany na guziki. Do niego doczepiano, również za pomocą troczków, nogawice lub w XVw. nogawico-spodnie.

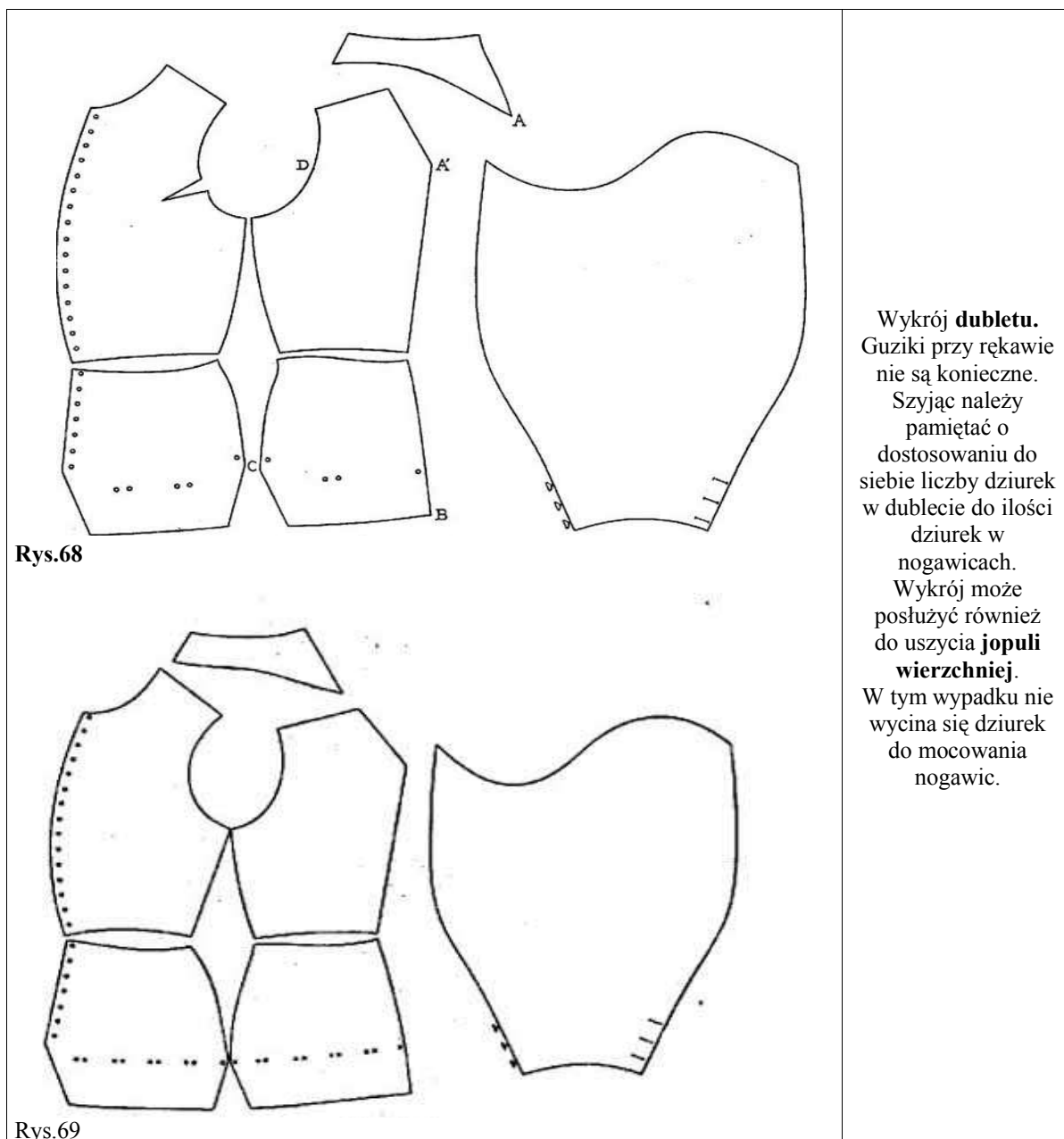
Szyty był z odcięciem w pasie. Kołnierz w postaci stójki był skonstruowany w taki sposób, że wchodził klinem w tylną część doubletu. Podkrój pach był dość duży, ułatwiający swobodne poruszanie się. Rękawy bez bufek, ewentualnie po prostu z nieco obszerniejszym wszyciem do korpusu, ułatwiające ruch ręką. Bufki są właściwe dopiero dla II połowy XVw.

Należy zwrócić uwagę, że na początku swego występowania doublet był stosunkowo długi – zakrywał wiązania pojedynczych nogawic, dość nisko umieszczano w nim otworki do przywiązania nogawic, natomiast odcięcie znajdowało się powyżej linii pasa. Z czasem ubiór jest udoskonalany, pojawiają się nogawico-spodnie, wtedy dublet ulega skróceniu, sięga właściwie tylko linii bioder, dziurki wędrują w górę, a za to obniża się miejsce odcięcia, do właściwej linii pasa. Taki doublet jest noszony w połączeniu z nogawico-spodniami

Doublet pojawia się mniej więcej w połowie XIVw. i do końca średniowiecza występuje jako element zawsze towarzyszący nogawicom bądź nogawico-spodniom (faktycznie – podtrzymujący je).

Doublet bez kołnierza i rękawów jako rodzaj kamizeli pojawia się najprawdopodobniej dopiero w II połowie XV w. Kojarzyć go należy raczej z wojskową odzieżą spodnią (pod wierzchnią przeszywanicę). Jednym z jego głównych zadań było podtrzymywanie dowiązanych doń nogawico-spodni.

Dublet z II połowy XVw jest krótki, rękawy posiadają charakterystyczne bufki na ramionach. Przedstawiono go obok, na rys. 66. Oprócz niego używa się też dubletów o bardziej tradycyjnym, prostym kroju.

Wykrój **dubletu**.
Guziki przy rękawie
nie są konieczne.

Szyjąc należy
pamiętać o
dostosowaniu do
siebie liczby dziurek
w dublecie do ilości
dziurek w
nogawicach.

Wykrój może
posłużyć również
do uszycia **jopuli
wierzchniej**.

W tym wypadku nie
wycina się dziurek
do mocowania
nogawic.

BUTY

MATERIAŁ: skóra

KOLOR: kolory z epoki

Buty to niezwykle ważna część ubioru, jednocześnie dosyć słabo rozpoznana.

Używano przeważnie pełnych niskich lub wyższych butów z mniej lub bardziej wyciągniętym noskiem (moda zmieniała się tu dosyć płynnie). Zdarzały się też sandały. Na buty noszono także tzw. "patynki", rodzaj "sandałów" o drewnianej podeszwie i skórzanych zapięciach. Jako butów można używać zwykłych nogawic z przyszytą grubą, skórzaną podeszwą. Wydaje się, że to rozwiązanie było bardzo popularne w stroju dworskim ("Grandes Chroniques de France", czy przeróżne wersje "Godzinek" księcia Jana de Berry). Przy eleganckim stroju najczęściej widuje się właśnie nogawice z podeszwą, albo bardzo niskie obuwie.

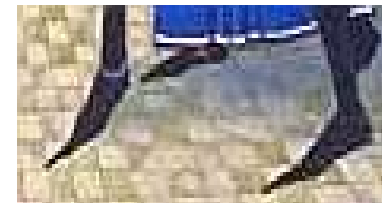
Długość nosków u butów bywała różna i zmieniała się z czasem. Moda na charakterystyczne, długie noski butów pojawiała się i znikła kilkakrotnie (pojawia się np. pod koniec XIV i pod koniec XVw.).

Poniżej kilka przykładów podpatrzonych w różnych źródłach rodzajów butów.

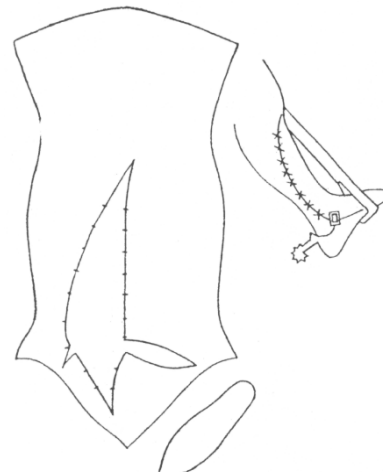

Buty niskie

 <p>Rys.c</p>	 <p>Rys.d</p>	 <p>Rys.e</p>	 <p>Rys.f</p>
Buty oparte na opracowaniach Carlsona, rekonstrukcjach Sławomira Rokity.			

Inne buty:

 <p>Rys.96a</p>	<p>Rys.97a</p> 	<p>Rys.c2</p>
Buty z zaokrąglonym noskiem z XVw, o kształcie podobnym do przedstawionych na nogach większości postaci pieszych w “Księdze łowieckiej” z ilustracjami z początku XVw. Po środku buty z XIVw. z szerokimi otwarciami. Po prawej buty z wydłużonymi noskami z II połowy XVw.		

Buty wysokie:

 <p>Rys.98a</p>	 <p>Rys.g</p>	 <p>Rys.98b</p>
Buty jeździeckie (rys.98), wysokie, wyobrażone w jednej ze scen “Księgi łowieckiej” Gastona Phoebusa, zilustrowanej na poczdtku XVw. przez artystę z Anglii. Buty wysokie, zapinane na klamry i noszone z wywinięciem, są jednak bardziej popularne w II połowie XVw. Po środku (rys.g), także wysokie buty zapinane na klamry, na podstawie rekonstrukcji Sławomira Rokity. Skrajnie po prawej, wysokie buty z II połowy XVw noszone do stosownego stroju.		

Polecamy wzory zgromadzone przez Marka Carlsona na jego stronie internetowej w dziale:

<http://www.personal.utulsa.edu/~marc-carlson/shoe/SLIST.HTM>

SZATY WIERZCHNIE

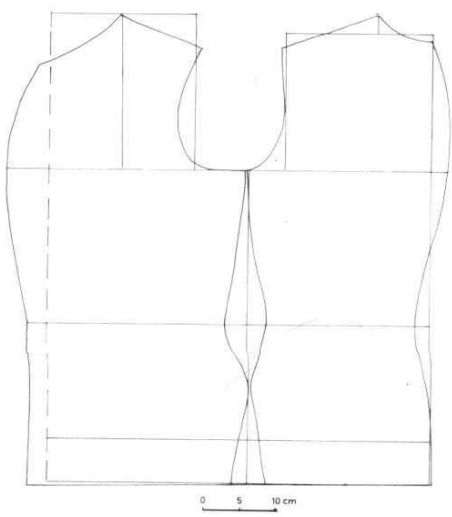
SZATY MODNE W DRUGIEJ POŁOWIE XIV WIEKU

W tym okresie charakterystyczne dla stroju męskiego były stosunkowo krótkie, przylegające do ciała szaty zapinane z przodu na rząd guzików. Występowały one w różnych typach o odmiennych rodzajach rękawów.

MATERIAŁ: tkaniny wełniane różnej grubości. Podszewka – len, bawełna, materiały wełniane

KOLOR: szeroka gama kolorystyczna

		
<p>Rys.70 Przedstawiona na ilustracji powyżej odmiana stroju męskiego charakteryzuje się skróconym powyżej łokcia rękawem wykończonym obszyciem futrzanym (lub innym) oraz zwisającym pasem futra lub materiału. Szata ta nosi nazwę cottehardie i jest męskim odpowiednikiem sukni kobiecej o tej samej nazwie.</p>	<p>Rys.71 Powyżej przedstawiona jest kolejna wersja modnego ubioru. Tym razem rękawy są długie i wąskie, zapinane do łokcia na guziki. Ubiór tego typu można prawdopodobnie identyfikować z cywilną jaką.</p>	<p>Rys.72 Rysunek nr 72 pokazuje wersję tego samego stroju zaopatrzoną w długie, obszerne rękawy, takie same jak przy szacie houppelande. Widoczny jest wysoki stojący, kołnierz. Ubiór tego typu można prawdopodobnie identyfikować z cywilną jaką.</p>

 <p>Rys.73</p>	<p>Szyjąc ubiory przylegające do ciała, opisane w tym podrozdziale należy bazować na zamieszczonym obok bloku wykroju.</p>
---	--

JOPULE WIERZCHNIE

MATERIAŁ: tkaniny wełniane różnej grubości. Podszewka – len, bawełna, materiały wełniane

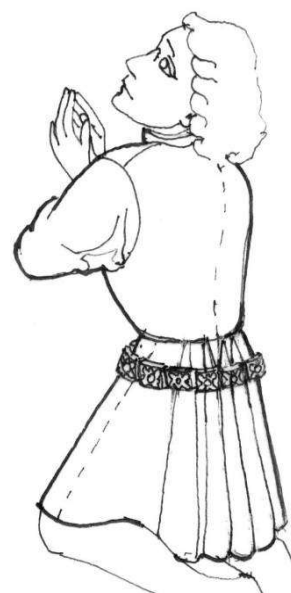
KOLOR: szeroka gama kolorystyczna

Rys.74

Rys.95a

Rys.75

Jopula wierzchnia powtarza w zasadzie krój jopuli spodniej, czyli inaczej dubletu (rys.68,69). Górna część tego stroju skrojona jest z czterech części, dolną tworzy doszyta baskina. Baskina jest elementem jopuli, który zmieniał się stopniowo przez cały okres użytkowania jopul, (w zasadzie cały XV wiek). Jopula była zapinana z przodu na guziki.

Po środku (rys. 95a) strój zanotowany w 1396r. z wyraźnie już widocznym, workowym rękawem. Rękaw workowy staje się modny ok. przełomu XIV i XVw. i cieszy się powodzeniem do lat trzydziestych XVw.

PÓŹNA JOPULA (II poł. XVw.) - Rysunek 75 obrazuje zaś późniejszą formę tego stroju (rok 1454). Krój podobny jak we wcześniejszych modelach, wysoko podniesione wcięcie w pasie, fałdy baskiny zebrane z tyłu (być może i z przodu). Jest to przykład odzienia bardziej typowego dla naszych regionów geograficznych.

Suknia pierwsza z lewej na rys. 74 i suknia wyobrażona na rys. 95a mogą też stanowić przykład bardzo uproszczonej, męskiej "houppelande" albo po prostu sukni męskiej, do której nie pasuje żadna z używanych przez nas nazw. Turska określa mianem jopuli także strój Władysława Jagiełły wyobrażony na rys.93.

KLASYCZNA HOUPPELANDE